

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำ วิธีการปฏิบัติ การปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้ง สามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม และด้านอื่น ๆ ของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง ทุกครัวเรือนของเกษตรกรกลุ่มตัวอย่าง 94 ตัวอย่างจากสองหมู่บ้าน

หัวหน้าครัวเรือนเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งที่ทำการศึกษาวิจัยมีอายุร้อยละ 37.57 มีอายุอยู่ระหว่าง 31-40 ปี โดยมีอายุเฉลี่ย 37 ปี ส่วนมากไม่ได้เรียนหนังสือ ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ ร้อยละ 75.5 ชาวเขาเผ่าม้งยังคงมีการนับถือศาสนาผี (นับถือบรรพบุรุษ) มากที่สุดร้อยละ 75.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนส่วนใหญ่มีอยู่ร้อยละ 32 มีสมาชิกอยู่ระหว่าง 7-9 คน สมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 9.2 คน และสามารถเป็นแรงงานด้านการเกษตรของครัวเรือนเฉลี่ย 4.38 คน แรงงานส่วนใหญ่ร้อยละ 39.4 มีสมาชิกเป็นแรงงานอยู่ระหว่าง 3-4 คน มีสถานภาพสมรสแบบพัวเดี่ยวเมียเดี่ยวร้อยละ 80.9 รองลงมาร้อยละ 11.7 มีภรรยาสองคน พื้นที่ทำการเกษตรทั้งหมดร้อยละ 40.40 มีพื้นที่อยู่ระหว่าง 8-16 ไร่ โดยมีพื้นที่เฉลี่ย 16 ไร่ และมีรายได้ทั้งหมดของครัวเรือนร้อยละ 25.5 มีรายได้อยู่ระหว่าง 0-30,000 บาทต่อปี รองลงมาร้อยละ 23.4 มีรายได้อยู่ระหว่าง 30,001 - 60,000 บาทต่อปี โดยมีรายได้เฉลี่ย 93,409.05 บาทต่อปี

2. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟอาราบิก้า มีเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง 56 ตัวอย่าง

หัวหน้าครัวเรือนผู้เพาะปลูกกาแฟของ เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งมีพื้นที่ปลูกกาแฟโดยเฉลี่ย .98 ไร่ ประสบการณ์ในการปลูกกาแฟ เฉลี่ย 6.34 ปี เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 37.5 มีประสบการณ์อยู่ระหว่าง 3-4 ปี โดยมีรายได้จากกาแฟของครัวเรือนเฉลี่ย 4,688.04 บาท ด้านความพอใจในตลาดกาแฟของเกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 68 มีความเห็นว่าภาวะการตลาดกาแฟในปีที่ผ่านมาไม่ดีเท่าที่ควร ถึงแม้จะขายกาแฟได้หมดแต่ราคายังต่ำอยู่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่

ส่งเสริมการเกษตรเฉลี่ย 1.35 ครั้งต่อปี เกษตรกรส่วนใหญ่ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ร้อยละ 62.5 และไม่เคยติดต่อกับเจ้าหน้าที่ร้อยละ 37.5 เกษตรกรส่วนใหญ่ร้อยละ 85.7 ไม่เคยเข้ารับการฝึกอบรม เคยเข้ารับการฝึกอบรมเพียงร้อยละ 14.3 โดยเข้ารับการอบรมเฉลี่ย 1.08 และส่วนใหญ่จะเข้าร่วมกิจกรรมส่งเสริมการปลูกกาแฟ

3. เมื่อเปรียบเทียบปัจจัยต่าง ๆ ระหว่างเกษตรกรผู้ปลูกกาแฟและไม่ปลูกกาแฟพบว่ามีความแตกต่างกันในปัจจัยด้าน อายุเฉลี่ย รายได้เฉลี่ยทั้งหมด รายได้เฉลี่ยจากพืชเศรษฐกิจ และ จำนวนพื้นที่การเกษตรเฉลี่ย ของเกษตรกร ส่วนปัจจัยด้านอื่น ๆ มีความแตกต่างกันเพียงเล็กน้อยไม่เด่นชัด

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และปัจจัยอื่น ๆ กับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟของชาวเขาเผ่าม้ง ผลจากการทดสอบสมมติฐาน เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามทีละคู่ สามารถสรุปสาระสำคัญที่เกี่ยวกับสมมติฐานของงานวิจัยครั้งนี้ ปรากฏผลดังนี้ คือ รายได้จากกาแฟ และการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟ อราบิก้า กล่าวคือ มีความสัมพันธ์กันทางสถิติอย่างมีนัยสำคัญยิ่ง ที่ระดับ 0.01

เมื่อหาขนาดความสัมพันธ์ของรายได้จากกาแฟกับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้า มีค่า $C = 0.49$ หรือเท่ากับ 65.06 เปอร์เซ็นต์

และขนาดความสัมพันธ์ของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่กับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้า มีค่า $C = 0.46$ หรือเท่ากับ 65.06 เปอร์เซ็นต์

แสดงให้เห็นว่ารายได้จากกาแฟมีขนาดความสัมพันธ์สูงสุด คือ เท่ากับ 0.49 หรือเท่ากับ 65.06 เปอร์เซ็นต์ อาจกล่าวได้ว่า รายได้จากกาแฟเป็นปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้า

สำหรับอายุ ระดับการอ่านออกเขียนได้ ประสบการณ์การปลูกกาแฟ รายได้ทั้งหมด พื้นที่เพาะปลูกทั้งหมด จำนวนแรงงาน ความพอใจในตลาดกาแฟ การได้รับการฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมไม่มีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอราบิก้าในทางสถิติ

5. ปัญหาของชาวเขาเผ่าม้งในการปลูกกาแฟอาราบิก้า เรียงตามลำดับความสำคัญได้แก่ (1) ปัญหาตลาดกาแฟ (เกี่ยวกับราคา) (2) พื้นที่ปลูกกาแฟไม่เหมาะสม (3) พื้นที่ปลูกกาแฟไม่อุดมสมบูรณ์ (4) บั๊จจ่ายการผลิต เช่น บั๊จ ยาปราบศัตรูพืช มีราคาแพง (5) เงินทุน (6) น้ำ (7) ความรู้เกี่ยวกับการปลูกและบำรุงรักษากาแฟ (8) บั๊จคอก

สำหรับเรื่องบั๊จจ่ายการผลิต เช่น บั๊จ ยาปราบศัตรูพืช ที่หมู่บ้านม่อนเงาะ โครงการหลวง ให้อุปกรณ์ ยาปราบศัตรูพืช ไร่ไร่ แต่เมื่อภาวะราคากาแฟที่ไม่แน่นอน ทำให้เกษตรกรบางรายกังวลถึงภาวะหนี้สิน อาจนำไปใช้ผิดวัตถุประสงค์ของโครงการอยู่บ้าง

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาถึงลักษณะการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้ง ความสัมพันธ์ระหว่างบั๊จจ่ายทางเศรษฐกิจ สังคมและบั๊จจ่ายอื่น ๆ กับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟของชาวเขาเผ่าม้ง ตลอดจนปัญหาของชาวเขาเผ่าม้งในการปลูกกาแฟอาราบิก้า ดังนี้

1. ลักษณะการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้าของชาวเขาเผ่าม้ง

ชาวเขาเผ่าม้งให้การยอมรับน้อยในเรื่องที่จะต้องจัดหาถุงเพาะกล้าเอง ตามขนาดที่เจ้าหน้าที่ส่งเสริมแนะนำคือ ขนาดถุงเพาะ 7x10 นิ้ว ทั้งนี้เพราะชาวเขาเห็นว่าหน่วยงานที่ให้การส่งเสริมการปลูกกาแฟ เช่น สถานีเกษตรที่สูงช่วงเคียนโครงการหลวง สถานีที่ม่อนเงาะ จะเป็นผู้ให้การสนับสนุนอยู่แล้ว พื้นที่เพาะปลูกกาแฟ เกษตรกรชาวเขาจะยอมรับเป็นส่วนมากการปลูกกาแฟจำนวน 300-400 ต้นต่อไร่ เรื่องจัดหาปุ๋ยคอกรองก้นหลุมก่อนการปลูกกาแฟ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ยอมรับกัน ทั้งนี้เพราะปุ๋ยคอกหายาก เกษตรกรให้การยอมรับการกำจัดวัชพืชโดยใช้มือ

ส่วนการใส่ปุ๋ยเคมีบำรุงรักษาโดยแบ่งใส่ 3 ครั้งต่อปี นั้นเกษตรกรในหมู่บ้านขุนช่างเคียน จะไม่นิยมใส่แล้ว ส่วนในหมู่บ้านม่อนเงาะส่วนใหญ่ยังทำกันอยู่ เพราะยังได้รับเงินเชื่อจากโครงการหลวง สำหรับการคลุมโคนต้นกาแฟก่อนเข้าสู่ช่วงฤดูแล้งประมาณเดือนพฤศจิกายนของทุกปีนั้น เกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่ยังไม่เข้าใจ แต่วิธีการปฏิบัติต่อการดูแลรักษาได้ถูกต้องคือ การกำจัดวัชพืช โดยการตากวัชพืชไม่ได้เก็บปล่อยให้เน่าอยู่ในสวน การยอมรับการพ่นยา

ป้องกันโรคราสนิมน้อยเพียงร้อยละ 26.8 ทั้งนี้เพราะเกษตรกรยอมรับสายพันธุ์กาแฟที่ต้านทานต่อโรคราสนิม เช่น สายพันธุ์คะติมอร์ เป็นต้น

สำหรับการยอมรับการตัดแต่งกิ่งกาแฟตามระยะเวลาที่เหมาะสมกับอายุของต้นกาแฟ กล่าวคือ เกษตรกรชาวเขาจะตัดแต่งกิ่งกาแฟครั้งแรกเมื่อกาแฟมีอายุได้ 22 เดือน และเกษตรกรจะยอมรับการตัดแต่งหลังจากเก็บผลผลิตไปแล้ว

การยอมรับในเรื่องการเก็บเกี่ยวและการจัดการหลังการเก็บเกี่ยวของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งนั้น เกษตรกรชาวเขายังให้การยอมรับไม่มากเท่าที่ควร คือ เกษตรกรส่วนใหญ่จะจำหน่ายกาแฟในลักษณะของผลสด โดยจะขายให้กับหน่วยงานของรัฐที่สนับสนุน หน่วยงานของรัฐซื้อไม่หมดจะนำไปขายให้กับพ่อค้าในเมืองเชียงใหม่ เท่าที่ผ่านมาเกษตรกรกลุ่มตัวอย่างจะไม่นิยมผลิตเป็นสารกาแฟ เพราะในช่วงที่เก็บผลผลิตอยู่ในช่วงกะหล่ำปลีออกพร้อมกัน จึงจำเป็นต้องไปตัดกะหล่ำปลีขายก่อน และเหตุผลประการสุดท้าย คือ ราคากาแฟยังต่ำอยู่ทำให้ไม่คุ้มค่ากับการทำ ตลอดจนเครื่องมือเก่าและเลื่อยบ่อยครั้ง อีกทั้งไม่มีลานตากสารกาแฟ และต้องระมัดระวังสัตว์เลื้อยคลานอยู่ตลอดเวลา

2. ความสัมพันธ์ของปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคมและปัจจัยอื่น ๆ ต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้า

ตามการทดสอบสมมติฐาน ซึ่งปรากฏผลว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้า ที่สำคัญมีอยู่ 2 ประการ และแต่ละประการมีอิทธิพลแตกต่างกันไป คือ

1) รายได้จากกาแฟ เป็นปัจจัยสำคัญที่จะนำไปสู่การยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟ กล่าวคือ เมื่อภาวะตลาดกาแฟดีขึ้น เกษตรกรมีรายได้มากขึ้น เกษตรกรจะสนใจยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติต่าง ๆ เพื่อให้กาแฟมีปริมาณดีมากขึ้น และมีคุณภาพดีเพื่อให้ได้ราคาดีขึ้น แต่เท่าที่ผ่านมาเกษตรกรขายผลผลิตกาแฟสดกิโลกรัมละ 8 บาท ซึ่งเป็นราคาที่ต่ำ รายได้ไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพ เกษตรกรชาวเขาจำเป็นอย่างยิ่งที่จะหาพืชเศรษฐกิจอื่นที่จะนำมาปลูกเสริมเพิ่มขึ้น งานของเกษตรกรเพิ่มขึ้น จึงทำให้การปฏิบัติต่อกาแฟน้อยลงไป ผลผลิตต่าง ๆ ที่ได้อาจจะน้อยตามตลอดจนคุณภาพที่ไม่ดีเท่าที่ควร ผลที่ตามมาคือ กาแฟอยู่ในเกรดต่ำ จึงได้ราคาต่ำ ส่งผลให้รายได้จึงน้อยตาม

ในภาวะตลาดกาแฟหลายปีที่ผ่านมาไม่แน่นอนจนทำให้เกษตรกรไม่กล้าที่จะปลูกกาแฟเพิ่ม เกษตรกรชาวเขากลุ่มที่คิดถึงภาวะตลาดแคบ ๆ จะละทิ้งและเปลี่ยนปลูกพืชอื่น ๆ แต่ในกลุ่มเกษตรกรที่คิดภาวะตลาดกาแฟในอนาคตอันไกล จะยังคงบำรุงรักษาและคิดว่าราคากาแฟคงจะดีขึ้น หรือถ้าหากราคากาแฟดีขึ้นแล้วค่อยปลูกใหม่คงไม่ทัน ดังนั้นที่ปลูกไว้จึงยังคงดูแลรักษาต่อไป

2) การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลมีความสัมพันธ์ต่อวิธีการปฏิบัติ การปลูกกาแฟอราบิก้าของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง จากการวิจัยในตารางที่ 14 ปัจจัยการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ของเกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่จะเป็นผู้ที่มีรายได้มากกว่ากาแฟหรือมีส่วนกาแฟใหญ่ ซึ่งอาจเป็นเหตุผลหนึ่งที่มีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งกว่าเกษตรกรที่กำลังทดลองปลูกและปลูกจำนวนเล็กน้อย เพื่อทดลองตลาดทั้งนี้ความถี่ของการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ย่อมขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการที่เป็นทั้งตัวสนับสนุนและขัดขวางการยอมรับการปลูกกาแฟ

3) ส่วนปัจจัยอื่น ๆ คือ พื้นที่เพาะปลูก ประสบการณ์ปลูกกาแฟ อายุ การอ่านออกเขียนได้ ศาสนา แรงงานในครัวเรือน ตลาดกาแฟ การเข้ารับการฝึกอบรม และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริม แม้ไม่ได้มีอิทธิพลอย่างเด่นชัดต่อการยอมรับของการวิจัยในครั้งนี้ แต่ในขบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟ จริง ๆ แล้วปัจจัยเหล่านี้ มีความสำคัญไม่น้อยไปกว่าสองปัจจัยที่ผ่านมา

3.1) ความสัมพันธ์ระหว่างอายุกับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติปลูกกาแฟ จากการศึกษาพบว่า อายุของเกษตรกรไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำ ถึงแม้เกษตรกรมีอายุที่แตกต่างกันแต่ก็ไม่ทำให้ระดับการยอมรับคำแนะนำแตกต่างกันไปด้วย อาจเนื่องมาจากอายุของเกษตรกรชาวเขาส่วนใหญ่กระจายใกล้เคียงกัน (ดังตารางที่ 1) จึงทำให้อายุไม่มีความสัมพันธ์กันกับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติปลูกกาแฟอราบิก้า ซึ่งสอดคล้องกับวิทัศน์ (2534 : 44) ในเรื่องปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับงานส่งเสริมการปลูกกาแฟอราบิก้าของชาวเขาเผ่ากะเหรี่ยง อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน ก็พบว่า อายุไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับเช่นกัน

3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างการอ่านออกเขียนได้ กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลูกกาแฟ

จากการศึกษาพบว่า การอ่านออกเขียนได้ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลูกกาแฟ ถึงแม้ว่าเกษตรกรจะมีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน แต่เนื่องจากเกษตรกรส่วนใหญ่ (ร้อยละ 75.5) ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ จึงทำให้ระดับการอ่านออกเขียนได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของศรีธัญญา (2526) อ้างโดยสิริรัตน์ (2532 : 75) พบว่า การศึกษามีความสัมพันธ์กับความทันสมัยในเชิงบวก โดยคาดหวังว่าผู้ที่มีการศึกษาสูงกว่าย่อมมีความคิดความอ่านที่ก้าวหน้า เป็นตัวของตัวเอง ไม่เชื่อถือเรื่องงมงายตามที่บอกเล่าต่อ ๆ กันมา ตลอดจนมีโอกาสประกอบอาชีพนอกบ้าน พบปะผู้คนมากหน้าหลายตา สามารถติดต่อข่าวสารกับโลกภายนอกโดยสื่อมวลชนประเภทต่าง ๆ ไม่มากกว่าผู้ที่มีระดับการศึกษาต่ำ ดังนั้นจึงมีทัศนคติและความคิดอ่านที่ทันสมัยมากกว่า ทำให้คนมีลักษณะเป็นปัจเจกชนสูง (Individualistic) คือ มีความเป็นอิสระในการตัดสินใจ มีความพร้อมที่จะยอมรับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในเรื่องการยอมรับนวัตกรรมทางการเกษตร เขาจะใช้สามัญสำนึกของตนเองในการพิจารณาผลดีผลเสียมากกว่าที่จะทำตามแบบแผนอย่างคนอื่น

3.3) ความสัมพันธ์ระหว่างจำนวนแรงงานกับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติ การปลูกกาแฟ

จากการศึกษาพบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือนไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำ ทั้งนี้เพราะว่า เกษตรกรมีจำนวนแรงงานที่ไม่แตกต่างกันมาก กล่าวคือ มีจำนวนแรงงานใกล้เคียงกัน ตลอดจนการเพราะปลูกกาแฟไม่มีความจำเป็นที่ต้องใช้จำนวนแรงงานมากมาย (จากตารางที่ 7) จะเห็นว่าเกษตรกรชาวเขามีแรงงานส่วนเกินมากเกินไป จึงสมควรหาอาชีพอื่น ๆ เพิ่มเติม

3.4) ความสัมพันธ์ระหว่างรายได้ทั้งหมดกับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติ การปลูกกาแฟ

จากการศึกษาพบว่า รายได้ทั้งหมดกับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติ การปลูกกาแฟไม่มีความสัมพันธ์กัน ถึงแม้ว่ารายได้ทั้งหมดมีความแตกต่างกันอยู่ และอาจเนื่องมาจากรายได้จากพืชทดแทนที่ปลูกแทนมีรายได้ใกล้เคียง จึงทำให้ผลที่ออกมาจึงไม่มีความแตกต่างกัน (ดังตารางรายได้ที่ 9)

3.5) ความสัมพันธ์ระหว่างการเคยเข้ารับการฝึกอบรมกับการยอมรับคำแนะนำ
วิธีปฏิบัติการปลุกกาแพ

จากการศึกษาพบว่า การเคยเข้ารับการฝึกอบรมไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพ ถึงแม้จะมีความแตกต่างของจำนวนของเกษตรกรที่
เคยเข้ารับการฝึกอบรมอยู่บ้าง ทั้งนี้อาจเนื่องจากคนที่เคยเข้ารับการฝึกอบรมมีจำนวนน้อยเกินไป
จึงทำให้ระดับการยอมรับไม่มีผลทางสถิติ

3.6) ความสัมพันธ์ระหว่างการมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมกับการยอมรับ
คำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพ

จากการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมในกิจกรรมส่งเสริมที่สำคัญไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพของชาวเขาเผ่าม้ง ถึงแม้ความแตกต่างของการมีส่วนร่วมจะมีอยู่ ซึ่งไม่อาจทำให้การมีส่วนร่วมมีความสัมพันธ์กับระดับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลุกกาแพของชาวเขาเผ่าม้ง

3.7) ความสัมพันธ์ระหว่างประสบการณ์การปลุกกาแพกับการยอมรับคำแนะนำ
วิธีปฏิบัติการปลุกกาแพ

จากการศึกษาพบว่า ประสบการณ์ในการปลุกกาแพไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพของชาวเขาเผ่าม้ง ถึงแม้ความแตกต่างของจำนวน
เกษตรกรที่มีประสบการณ์ในการปลุกกาแพจะมีอยู่ ทั้งนี้อาจเนื่องจากการส่งเสริมการปลุกกาแพเพียง
จะมีเมื่อไม่กี่ปี จึงทำให้ความแตกต่างในทางสถิติไม่มี

3.8) ความสัมพันธ์ระหว่างพื้นที่การเกษตรทั้งหมดกับการยอมรับคำแนะนำวิธี
ปฏิบัติการปลุกกาแพ

จากการศึกษาพบว่า พื้นที่การเกษตรทั้งหมดไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพของชาวเขาเผ่าม้ง แม้ว่าจะมีความแตกต่างในพื้นที่การ
เกษตรของเกษตรกรแต่อาจเนื่องจากเกษตรกรมีพื้นที่ในการปลุกกาแพใกล้เคียงกัน จึงทำให้ขนาด
ของพื้นที่ทาง เกษตรไม่มีส่วนสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลุกกาแพได้

3.9) ความสัมพันธ์ระหว่างความพอใจในตลาดกาแฟกับการยอมรับคำแนะนำ วิธีปฏิบัติการปลูกกาแฟ

จากการศึกษาพบว่า ความพอใจในตลาดกาแฟไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลูกกาแฟของชาวเขาเผ่าม้ง ถึงแม้ความแตกต่างจะมีบ้างแต่เนื่องจากเกษตรกรมีการปลูกพืชเศรษฐกิจหลายอย่าง ทำให้มีรายได้จากหลายทาง ทำให้ตัวแปรความพอใจในตลาดกาแฟไม่มีความสัมพันธ์กับการยอมรับคำแนะนำวิธีปฏิบัติการปลูกกาแฟ

3. ปัญหาและอุปสรรคต่อการเพาะปลูกกาแฟของชาวเขาเผ่าม้งและการไม่ยอมรับการปลูกกาแฟ

การวิจัยครั้งนี้ได้ใช้ข้อมูลชุดที่สอง สอบถามความเห็นของเกษตรกรผู้เลิกปลูกกาแฟและผู้ไม่เคยปลูกกาแฟ ถึงเหตุผลของเกษตรกรที่เลิกปลูกกาแฟ อะไรเป็นสิ่งที่สนใจให้ท่านปลูกกาแฟพืชทดแทนกาแฟคืออะไร ตลอดจนพืชแต่ละชนิดมีข้อดี ข้อเสียอย่างไรและคำถามสุดท้ายคืออาชีพในอนาคตต้องการให้หน่วยงานใดสนับสนุนเรื่องอะไรบ้าง

จากเกษตรกรทั้งหมดสองกลุ่มบ้าน มีผู้ไม่ปลูกกาแฟทั้งหมด 38 ครัวเรือน ในจำนวนนี้มีผู้เคยปลูกกาแฟแล้วเลิก 16 ครัวเรือน และอีก 22 ครัวเรือน ไม่เคยเพาะปลูกกาแฟมาก่อน

เหตุผลของเกษตรกรผู้เลิกปลูกกาแฟ คือ

- 1) ราคาของกาแฟต่ำเกินไป
- 2) ไม่มีที่ดิน กรมป่าไม้ไม่ให้ขยายเนื้อที่เพาะปลูก
- 3) พื้นที่ไม่เหมาะสม กาแฟชอบตาย
- 4) ดูแลรักษายาก
- 5) ไม่มีทุน พื้นที่และแรงงาน

ข้อเสนอแนะของผู้ที่เลิกปลูกกาแฟ คือ

- 1) ราคา กาแฟควรจะไม่ต่ำกว่า 10 บาท สำหรับกาแฟสด
- 2) ไม่มีพื้นที่สำหรับขยาย
- 3) อายุมากแล้ว

สิ่งจูงใจในการกลับมาปลูกกาแฟของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง คือ

- 1) ราคาไม่ควรต่ำกว่า 10 บาท
- 2) ไม่มีทุน
- 3) ไม่มีความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟ

พืชทดแทนกาแฟ ที่ปลูกมีอะไรบ้าง

- 1) ลิ้นจี่
- 2) ท้อ
- 3) กะหล่ำปลี
- 4) ดอกกระต๊าก

สำหรับผู้ที่ไม่เคยปลูกกาแฟมีสาเหตุคล้ายกับกลุ่มที่เลิกปลูกกาแฟ คือ

- 1) ราคาไม่จูงใจ
- 2) ไม่มีพื้นที่ปลูก
- 3) ไม่มีทุน
- 4) ดูแลรักษายาก

พืชเศรษฐกิจที่ทำรายได้ให้กับครัวเรือนมีอะไรบ้างและมีข้อดีข้อเสียอย่างไร

- 1) ลิ้นจี่ ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจที่เกษตรกรสนใจเป็นอันมาก โดยเฉพาะเกษตรกร

บ้านม่อนเงาะ เพราะได้เห็นตัวอย่างจากเกษตรกรหมู่บ้านขุนช่างเคี่ยนประสบความสำเร็จ และให้ผลตอบแทนที่สูง (ดังตารางที่ 6) ตลอดจนเป็นไม้ผลอายุยืนดูแลรักษาง่าย

ข้อดีของลิ้นจี่ คือ

- 1) ให้ผลผลิตแก่ครัวเรือนในระยะเวลายาวนาน
- 2) ราคาค่อนข้างดี

ข้อด้อยของลิ้นจี่ คือ

- 1) ให้ผลผลิตช้า
- 2) ใช้น้ำมาก ในช่วงติดดอกออกผล
- 3) เน่าเสียเร็ว ต้องขนส่งอย่างรวดเร็ว ซึ่งเส้นทางคมนาคมมีความยากลำบาก

2) กะหล่ำปลี เป็นพืชเศรษฐกิจหลักของหมู่บ้านม่อนเงาะ ซึ่งเป็นทางเลือกหนึ่งที่ทำรายได้ให้กับเกษตรกร ส่วนใหญ่ในหมู่บ้านม่อนเงาะ การปลูกกะหล่ำปลีต้องใช้พื้นที่การผลิตมาก ถ้าหากปลูกซ้ำที่เดิมติดต่อกันนาน จะมีโรคแมลงรบกวนมาก ดังนั้นเกษตรกรจำเป็นต้องหาไร่หมุนเวียนเพื่อให้พื้นที่ได้พักตัว

ข้อดีของกะหล่ำปลี คือ

1) ให้ผลผลิตเร็ว ทำเงินให้เร็ว

ข้อเสียของกะหล่ำปลี คือ

1) ใช้ทุนสูง โดยเฉพาะเรื่องปุ๋ย ยาปราบศัตรูพืช

2) ทำให้ดินเสื่อมเร็ว

3) มีการชะล้างหน้าดินสูง

4) ราคาไม่ค่อยดี

3) ถั่วแดงและดอกกระต๊าก ส่วนใหญ่เกษตรกรทำไม่มาก เป็นแค่รายได้พิเศษ เสริมให้ครอบครัวเท่านั้น

4) ส้มสีทอง เป็นผลไม้ที่น่าสนใจที่จะเป็นพืชเศรษฐกิจของเกษตรกรชาวเขาในอนาคต มีเกษตรกรหัวก้าวหน้า หมู่บ้านม่อนเงาะ นำมาปลูกทำรายได้ให้กับครอบครัวเป็นอย่างมาก และกำลังเป็นที่ต้องการของตลาด ผลผลิตออกก่อนแหล่งผลิตอื่น แต่ในหมู่บ้านม่อนเงาะจะประสบปัญหาแหล่งน้ำ จึงทำให้ไม่ขยายพื้นที่การเพาะปลูกได้ และปัญหาสุดท้าย ถ้ามองว่า ในอนาคตท่านสนใจจะประกอบอาชีพอะไรมากที่สุด และต้องการให้หน่วยงานใดสนับสนุน เกษตรกรชาวเขาตอบตรงกันว่าในอนาคตต้องการทำสวนไม้ยืนต้น โดยเฉพาะพันธุ์ไม้ผลดี ๆ จะได้สอดคล้องกับนโยบายการอนุรักษ์ป่าไม้และสิ่งแวดล้อมของรัฐบาล หน่วยงานใดที่ต้องการให้สนับสนุน ได้รับคำตอบว่าหน่วยงานใดก็ได้ มาช่วยสร้างอ่างเก็บน้ำ ปรับปรุงถนนให้ดีขึ้น ป้องกันไฟป่า และกำหนดเขตทำการเกษตรที่ถาวร เพื่อที่จะกลั่นลงทุนการเกษตรในระยะยาว

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยครั้งนี้ ได้ศึกษาถึงปัจจัยที่มีผลต่อการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟ อราบิก้าของเกษตรกรทั้ง 2 หมู่บ้าน ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเกี่ยวกับผลที่ได้จากการวิจัยในครั้งนี้ดังนี้

1. ตลาดกาแฟ เป็นปัญหาที่มีความสำคัญอย่างหนึ่งของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการปลูกกาแฟควรมีการประสานงานผู้ส่งออกหรือบริษัทผู้ผลิตกาแฟสำเร็จรูปให้เข้ามารับซื้อโดยตรงยังหน่วยงาน เพื่อลดช่องทางการตลาดเพื่อให้เกษตรกรขายได้ในราคาที่สูงขึ้น อีกทั้งปัญหานี้รัฐบาลควรจะให้ความช่วยเหลือในเรื่องของราคาประกัน เพื่อเกษตรกรจะได้ผลิต โดยการเน้นคุณภาพของกาแฟ

2. กระตุ้นให้เกษตรกรมีการติดต่อกับเจ้าหน้าที่บ่อยครั้งขึ้น จากการศึกษพบว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ค่อยได้ติดต่อกับเจ้าหน้าที่ ดังนั้นเจ้าหน้าที่ผู้เกี่ยวข้องควรที่จะหากิจกรรมร่วมกัน ระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรชาวเขาอย่างต่อเนื่องทุกคร้วเรือน เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยต่อกัน เพื่อ

- 1) ประโยชน์ในการติดต่อกับเจ้าหน้าที่เพื่อข่าวสารราคาพืชผล, โรคแมลง การป้องกัน
- 2) สร้างทัศนคติที่ถูกต้องเกี่ยวกับการส่งเสริมการเกษตร ให้เกษตรกรได้เห็นความสำคัญ และจำเป็นต่ออาชีพการเกษตร

3) การฝึกอบรม จากผลการศึกษาเกษตรกรตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่ได้รับการฝึกอบรม จึงทำให้เกษตรกรยังขาดความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟ ดังนั้นการฝึกอบรมควรเน้นการฝึกปฏิบัติจริงให้มาก ทั้งนี้เพราะ เกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนหนังสือ ตลอดจนพาเกษตรกรไปทัศนศึกษาสวนกาแฟที่ประสบความสำเร็จ

- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง เพื่อให้เกษตรกรเกิดความสำนึก รับผิดชอบ เน้นความสำคัญในการพัฒนาตนเอง และพัฒนาส่วนรวม ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชาวเขาเผ่าม้ง ควรที่จะศึกษาถึงแซ่ ตระกูล ภายในหมู่บ้าน พร้อมทั้งช่วยอธิบายถึงการพัฒนาร่วมกัน ควรจะแยกเรื่องราวในแซ่ตระกูลออกจากการพัฒนาเพื่อเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมที่แท้จริง นำไปสู่ขบวนการพัฒนาที่หลากหลายและกว้างขวาง ที่จะสร้างสรรค์ต่อความเจริญของหมู่บ้านต่อไป

5) การจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนของหมู่บ้าน

จากการศึกษาพบว่าครอบครัวเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งจำนวนมากไม่น้อยที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีพอต่อการดำรงชีวิตประจำวันและต่อการลงทุนเพาะปลูก ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาหรือเกษตรกรหัวก้าวหน้า ควรจะริเริ่มจัดตั้งกองทุนหมุนเวียน เพื่อ

1. แก้ปัญหาขาดแคลนเงินทุน ที่จะลงทุนเพาะปลูก
2. สนับสนุนให้เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งรวมตัวกันซื้อปัจจัยการผลิตในราคาถูกลงและขายผลในราคาที่เป็นธรรม
3. เพื่อสนับสนุนการเก็บออมของเกษตรกร

3. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงานที่รับผิดชอบการส่งเสริมกาแฟ

จากการศึกษาปัญหาการเพาะปลูกกาแฟ พบว่า เกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งประสบปัญหาราคากาแฟตกต่ำ หน่วยงานที่รับผิดชอบ การส่งเสริมกาแฟ จึงควรจะทำให้ความสนใจและหาทางที่จะแก้ไขปัญหานี้เป็นอันดับแรก เพื่อให้เกษตรกรชาวเขามั่นใจ และวางใจได้ว่าลงทุนไปแล้วจะให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่า ซึ่งผลพวงจากปัญหานี้จะส่งผลกระทบต่อความศรัทธาต่อเจ้าหน้าที่ส่งเสริมชนิดของพืชอื่น ๆ ที่จะนำส่งเสริมทดแทนต่อไป

4. ข้อเสนอแนะสำหรับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมที่เกี่ยวข้อง

เนื่องจากการติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีความสัมพันธ์กันอย่างมากมีนัยสำคัญ กับการยอมรับคำแนะนำวิธีการปฏิบัติการปลูกกาแฟอาราบิก้า ของเกษตรกรชาวเขา ($C = 0.42$ หรือเท่ากับ 59.41 เปอร์เซ็นต์)

ดังนั้นเจ้าหน้าที่ควรที่จะออกเยี่ยมเยียนและให้คำปรึกษาเพื่อแก้ปัญหาคาแฟเกษตรกรให้มากขึ้น ซึ่ง เจริญ (2534 : 66-67) ได้กล่าวถึงหลักการฝึกอบรมและการเยี่ยมเยียน (Training and Visit System) ไว้ในการวิจัยปัจจัยบางประการที่มีผลต่อการยอมรับวิชาการเกษตรแผนใหม่ ในการปลูกถั่วเหลืองของเกษตรกร อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่ ว่า การไปเยี่ยมเยียนทุกครั้ง เจ้าหน้าที่ส่งเสริมควรมีข้อมูลใหม่ ๆ ไปให้เกษตรกรอยู่เสมอ เช่น แนะนำการใช้สารเคมีป้องกันโรค การใช้ปุ๋ย เป็นต้น เพราะถ้าไปเยี่ยมเยียนบ่อยแต่ไม่มีข้อมูลอะไรให้เกษตรกร การส่งเสริมก็ไม่มีจุดหมาย วิธี "Training and visit system" ก็กลายเป็น "Talking and vanish system" (คือพูดแล้วก็หายไปในอากาศ)

นอกจากนั้นควรรนำปัญหาของ เกษตรกรไปแก้ไข แล้วนำกลับมาให้เกษตรกร

5. ข้อเสนอสำหรับหน่วยงานฝึกออาชีพและอาชีพเสริม

จากการศึกษาพบว่า จำนวนแรงงานในครัวเรือน มีมากเกินไปสำหรับการเกษตร ซึ่งกลายเป็นแรงงานแฝง เพื่อให้การใช้ประโยชน์เต็มที่จะมีการส่งเสริมอาชีพเสริมหรือส่งเสริมอาชีพอื่น ๆ เพิ่มขึ้น และการทำการเกษตรในปัจจุบัน เกษตรกรชาวเขากำลังประสบเกี่ยวกับอาชีพการเกษตร ที่มีการผลิตพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์ (การผลิตพืชชนิดเดียวกัน) ต้องใช้ในไร่นาหมุนเวียนจำนวนมาก (ดูตารางที่ติดตารางที่ 8) ปัจจัยการผลิตจำนวนมาก ซึ่งกำลังสวนทางกันระหว่างนโยบายการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ที่ส่งเสริมให้รักษาสมดุลทางธรรมชาติ ดังนั้นขอให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมอาชีพ ที่จะทำให้ความรู้และพื้นฟูอาชีพหัตถกรรมชาวเขา ในขบวนการผลิตที่ถูกต้องและได้มาตรฐาน เพื่อเป็นการส่งเสริมอาชีพ นอกจากการเกษตรให้เกษตรกรมีรายได้ อันจะส่งผลต่อการใช้พื้นที่หมุนเวียนให้น้อยลง ดินมีโอกาสพักฟื้นตลอดจนเพื่อรับรองประชากรที่ต้องเพิ่มขึ้น ลดความแออัดในเมืองในอนาคตอันใกล้

6. ข้อเสนอแนะสำหรับหน่วยงาน การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.)

จากการศึกษา พบว่า เกษตรกรชาวเขาที่ไม่สามารถอ่านออกเขียนได้ มีจำนวนสูงถึงร้อยละ 75.5 จึงขอให้การศึกษานอกโรงเรียนปรับขบวนการศึกษาไปในเชิงรุก เข้าสู่หมู่บ้าน เพื่อเป็นการขยายโอกาสในการฝึกออาชีพอื่น ๆ ต่อไปในอนาคต

7. ข้อเสนอแนะสำหรับเกษตรกรทั้งสองหมู่บ้าน

- สร้างจิตสำนึกให้กับเด็กในหมู่บ้าน ให้ตระหนักในการเรียน พ่อแม่ควรรให้เวลาแก่บุตรหลาน ในการเล่าเรียน ตามวัยอันสมควร และทั่วทุกคนอย่างเป็นธรรมทั้งชายและหญิง

- กองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้าน ควรริเริ่มจากเล็กในหมู่บ้าน โดยอาศัยภูมิปัญญาดั้งเดิมระบบการกั๊ยมของคณมิ่ง โดยที่ทุกคนต้องตระหนักถึงการมีส่วนร่วมความร่วมมือ การประสานงาน ทั้งภายในและภายนอก ความเสียสละทรัพย์สิน แรงกาย สติปัญญา ตลอดจนความซื่อสัตย์สุจริต และยุติธรรม อันจะส่งผลถึงความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้าน เพื่อประโยชน์สุขของหมู่บ้านที่จะตกทอดสู่ลูกหลานในอนาคต

- การรวมตัวเพื่อขบวนการเรียนรู้ สะดวกในการถ่ายทอดความรู้

8. กระตุ้นด้านพื้นฐานการศึกษา

จากการศึกษาพบว่า ชาวเขาเผ่าม้งกลุ่มตัวอย่างจำนวนไม่น้อยที่ขาดความรู้ความเข้าใจ ในเรื่องการเรียน ตลอดจนช่องทางที่จะส่งลูกหลานไปเรียน ฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับการพัฒนาชาวเขาเผ่าม้ง ควรให้คำแนะนำถึงความจำเป็นของการศึกษามากขึ้น ตลอดจนชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการศึกษา สามารถช่วยพัฒนาความเป็นอยู่ให้ดีขึ้น

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษาเกี่ยวกับภูมิปัญญาของชาวเขาเผ่าม้ง เกี่ยวกับระบบการเกษตรแบบผสมผสานกับกาแพพของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้ง
2. ภาวะหนี้สินของเกษตรกรชาวเขาเผ่าม้งในระบบพืชเศรษฐกิจเชิงพาณิชย์
3. ควรศึกษาองค์กรที่เป็นภูมิปัญญาชาวบ้าน เพื่อมาจัดการบริหารและดำเนินการกองทุนหมุนเวียนในหมู่บ้านต่อไป